

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 291/2021-22

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Libora Duľu a zo sudcov Ladislava Duditša a Miroslava Duriša (sudca spravodajca) v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], právne zastúpeného Mgr. Michalom Zálešákom, LL.M., advokátom, Heyrovského 14, Bratislava, proti postupu Okresného súdu Poprad v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 28/2018 a jeho rozsudku z 19. februára 2020 a proti postupu Krajského súdu v Prešove v konaní vedenom pod sp. zn. 12 Co 24/2020 a jeho rozsudku z 20. októbra 2020 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 26. januára 2021 domáha vyslovenia porušenia základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 3 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) v spojení s porušením čl. 12 ods. 1, 2 a 4 ústavy, ako aj porušenia práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Poprad (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 7 C 28/2018 (ďalej len „napadnuté konanie okresného súdu“) a jeho rozsudkom z 19. februára 2020 (ďalej aj „napadnutý rozsudok okresného súdu“) a postupom Krajského súdu v Prešove (ďalej len „krajský súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 12 Co 24/2020 (ďalej len „napadnuté konanie krajského súdu“) a jeho rozsudkom z 20. októbra 2020 (ďalej aj „napadnutý rozsudok krajského súdu“). Sťažovateľ navrhuje napadnuté rozsudky okresného súdu a krajského súdu zrušiť a vec vrátiť okresnému súdu na ďalšie konanie, priznať mu primerané finančné zadostučinenie vo výške 8000 eur a tiež právo na náhradu trov konania. Sťažovateľ navrhuje, aby ústavný súd prerokoval ústavnú sťažnosť prednostne.

2. Z ústavnej sťažnosti a napadnutých rozsudkov vyplýva, že sťažovateľ bol 15. júla 2004 obvinený pre trestný čin týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 215 ods. 1 písm. a), ods. 2 písm. d) zákona č. 140/1961 Zb. Trestný zákon v znení neskorších predpisov, bol vzatý do väzby, v ktorej strávil

„presne sedemsto dní“. Sťažovateľ bol napokon rozsudkom Okresného súdu Brezno podľa § 226 písm. a) zákona č. 141/1961 Zb. o trestnom konaní súdnom (trestný poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný poriadok“) oslobodený.

3. Sťažovateľ si žalobou uplatnil proti Slovenskej republike – Ministerstvu spravodlivosti Slovenskej republiky (ďalej len „žalovaný“) v dôsledku jeho nezákonného trestného stíhania náhradu majetkových a nemajetkových škôd. Okresný súd rozhodol napadnutým rozsudkom z 19. februára 2020 tak, že konanie v časti o zaplatenie sumy 155 420,80 eur a úrokov z omeškania vo výške 5 % ročne zo sumy 202 601,98 eur od 9. marca 2018 do zaplatenia zastavil (výrok I) z dôvodu späťvzatia žaloby. Žalovaného zaviazal zaplatiť sťažovateľovi sumu 23 218,36 eur do 3 dní od právoplatnosti rozsudku (výrok II). V časti o zaplatenie sumy 3 128 962,82 eur žalobu zamietol (výrok III) a rozhodol, že žiadna zo strán nemá právo na náhradu trov konania (výrok IV).

4. Okresný súd v napadnutom rozsudku špecifikoval nároky, ktoré uplatnil sťažovateľ v žalobe, po zohľadnení čiastočného späťvzatia, pričom uviedol, že sťažovateľ si uplatnil náhradu majetkovej škody spôsobenej nezákonným rozhodnutím o väzbe – v sume 32 795,20 eur za škodu na rodinnom dome, v sume 11 249,69 eur za úroky z omeškania a trovy exekúcie a v sume 3 136,29 eur za trovy trestného konania. Uplatnil si tiež náhradu nemajetkovej ujmy za nezákonnú väzbu v sume 105 000 eur a za nezákonné trestné stíhanie v sume 3 000 000 eur.

5. Okresný súd, čo sa týka nároku na náhradu škody štátom v súvislosti s trestným stíhaním, poukázal na rozhodnutia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 Cdo 53/1993 a sp. zn. 6 Cdo 37/2012, ktoré sa týkali aplikácie zákona č. 58/1969 Zb. o zodpovednosti za škodu spôsobenú rozhodnutím orgánu štátu alebo jeho nesprávnym úradným postupom (ďalej len „zákon č. 58/1969 Zb.“).

6. Okresný súd uviedol, že zákon č. 514/2003 Z. z. o zodpovednosti za škodu spôsobenú pri výkone verejnej moci a o zmene niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 514/2003 Z. z.“) výslovne neupravuje nárok na náhradu škody pri oslobodení obžalovaného spod obžaloby. Poukázal pritom na judikatúru najvyššieho súdu (4 M Cdo 15/2009) k zákonu č. 514/2003 Z. z., podľa ktorej rovnaký význam ako zrušenie právoplatného uznesenia o vznesení obvinenia pre nezákonnosť má v naznačenom zmysle zastavenie trestného stíhania alebo oslobodenie spod obžaloby. Podstata nároku na náhradu škody sa neviaže na správnosť postupu orgánov činných v trestnom konaní pri začatí trestného stíhania, ale na samotný výsledok trestného stíhania. Uvedené právne názory boli potvrdené aj v rozhodnutiach ústavného súdu (I. ÚS 395/2016, I. ÚS 540/2016, I. ÚS 320/2016).

7. Obdobne zo špeciálnej úpravy náhrady škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe upravenej v § 8 ods. 2 zákona č. 514/2003 Z. z. vyplýva, že právo na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe má väzobne stíhaný, ktorý bol následne oslobodený spod obžaloby. V tomto kontexte okresný súd tiež poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu sp. zn. 6 Cdo 37/2012 a sp. zn. 4 Cdo 177/2005. Okresný súd konštatoval, že väzba u sťažovateľa bola nariadená podľa § 67 písm. b) a c) Trestného poriadku a v aktuálnom konaní nebola preukázaná žiadna z okolností podľa § 8 ods. 6 písm. a) až i) zákona č. 514/2003 Z. z., ktorá by vylučovala vznik práva na náhradu škody. Okresný súd takto dospel k záveru, že ak sťažovateľ preukáže vznik škody a príčinnú súvislosť medzi väzbou a vzniknutou škodou, má nárok na náhradu škody spôsobenej rozhodnutím o väzbe. Spresnil pritom, akceptujúc obranu žalovaného, že vzťah príčiny a následku musí byť

priamy, bezprostredný a nepostačuje, ak je iba sprostredkovaný, pretože zodpovednosť za škodu nemožno robiť závislou od neobmedzenej kauzality.

8. Sťažovateľ výšku škody na rodinnom dome preukazoval kópiou časti znaleckého posudku, ktorý bol vypracovaný pre potreby exekučného konania. Sťažovateľ výšku nároku určil ako rozdiel východiskovej hodnoty nehnuteľnosti a jej hodnoty v čase oceňovania. Okresný súd uviedol, že východisková hodnota nehnuteľnosti (hodnota, za ktorú bolo možné uvedenú nehnuteľnosť nadobudnúť výstavbou) nezodpovedá jej hodnote ku dňu, keď bol sťažovateľ vzatý do väzby. Taktiež zdôraznil, že ocenenie domu bolo vykonané s odstupom približne 9 mesiacov po prepustení z väzby, preto ani hodnota domu v čase ocenenia nemusí zodpovedať jeho hodnote ku dňu prepustenia z väzby, a to aj vzhľadom na to, že v období od prepustenia z väzby do oceňovania domu bolo ďalšie zimné obdobie, keď dom nebol vykurovaný a užívaný, čo mohlo mať vplyv na jeho hodnotu. Sťažovateľ takto jednoznačne nepreukázal hodnotu a stav domu v čase vzatia do väzby a v čase, keď sa vrátil z výkonu väzby, ktoré by umožnili určiť mieru jeho poškodenia. Svedok [REDAKOVANÉ] „iba jednoslovné odpovedal na otázky žalobcu o rozsahu poškodenia.“. Okresný súd uviedol, že v čase vzatia do väzby v rodinnom dome bývala aj sťažovateľova manželka, pričom nebolo preukázané, dokedy a akým spôsobom užívala tento dom a či zabezpečovala riadnu starostlivosť o dom.

9. Okresný súd poukázal na to, že v minulosti sťažovateľ podal podnet na trestné stíhanie proti svojej manželke, ktorú obviňoval z poškodenia rodinného domu. Sťažovateľ mal aj vo väzbe možnosť zabezpečiť svoj majetok pred poškodením prostredníctvom iných osôb. Sťažovateľ nepreukázal, že by sa o takúto možnosť pokúsil.

10. Okresný súd napokon, čo sa týka tohto nároku, dospel k záveru, že sťažovateľ dôkazmi nekonkretizoval poškodenia domu a ani výšku škody, nepreukázal snahu predísť vzniku škody a nepreukázal priamu príčinnú súvislosť medzi vznikom škody a rozhodnutím o väzbe, preto v tejto časti žalobu zamietol.

11. Podľa okresného súdu sťažovateľ nepreukázal príčinnú súvislosť medzi rozhodnutím o väzbe a vznikom škody vo výške 11 249,69 eur. Táto škoda vznikla tak, že nesplácal úver, ktorý bol následne zosplatnený, a tak musel uhradiť aj úroky z omeškania a exekučné trovy. Čo sa týka tohto nároku, sťažovateľ predložil iba rozhodnutie odvolacieho súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok okresného súdu vo veci zamietnutia žaloby sťažovateľa o neplatnosť postúpenia pohľadávky z pôvodného veriteľa na spoločnosť CASH+, s. r. o. Sťažovateľ tvrdil, že splátky úveru splácal tak, že mal zriadený trvalý príkaz na svojom účte, na ktorý mu chodil aj invalidný dôchodok. Podľa sťažovateľa v novembri 2004 jeho bývalá manželka zrušila trvalý príkaz a odvtedy úver nebol splácaný. Z dôvodu výkonu väzby bolo sťažovateľovi pozastavené vyplácanie invalidného dôchodku, čo viedlo k tomu, že úver nemohol splácať.

12. Okresný súd uviedol, že sťažovateľ mal možnosť oznámiť Sociálnej poisťovni, že bol vzatý do väzby. Absenciu priamej príčinnej súvislosti okresný súd identifikoval aj v tom, že vtedajšia manželka sťažovateľa zrušila trvalý príkaz a sťažovateľ nepreukázal, že by na tomto účte neboli žiadne iné finančné prostriedky. Za dôležité považoval okresný súd to, že bývalá manželka sťažovateľa bola ručiteľkou predmetného úveru, teda plnenie ručiteľa mohlo predísť zosplatneniu úveru. Sťažovateľ v konaní nepreukázal exekučný titul, skutočnosti preukazujúce začiatok exekučného konania. Okresný súd považoval za dôležité, či táto pohľadávka bola vymáhaná

a exekučné konanie začaté počas výkonu väzby alebo po prepustení sťažovateľa z väzby. Sťažovateľ nepredložil dôkazy preukazujúce snahu riešiť uvedenú situáciu po prepustení z väzby (dohodu s veriteľom, postupné splácanie a pod.). Sťažovateľ napokon ani nepreukázal vznik škody, pretože nepredložil doklad o tom, že by úroky z omeškania a exekučné trovy zaplatil. Na tomto základe považoval uplatnený nárok v tejto časti za bezdôvodný.

13. K nároku na náhradu trov trestného konania okresný súd uviedol, že povinnosť štátu nahradiť trovy právneho zastúpenia v trestnom konaní vzniká, ak po vznesení obvinenia nedôjde k odsúdeniu obvineného. Platí tu teda zodpovednosť za výsledok konania. Okresný súd neakceptoval námietku žalovaného o neúčelnosti trov z dôvodu, že sťažovateľ si zvolil za obhajcu už ustanoveného obhajcu. Okresný súd uviedol, že ide o realizáciu základného práva podľa čl. 47 ods. 2 ústavy a práva vyplývajúceho z Trestného poriadku. Okresný súd tento nárok považoval za dôvodný okrem sumy 377,93 eur, t. j. sumy odmeny a režijného paušálu za zastupovanie na pojednávaní 9. októbra 2015, pretože z obsahu pripojeného trestného spisu bolo preukázané, že sa takýto úkon neuskutočnil.

14. K nároku na nemajetkovú ujmu okresný súd uviedol, že trestné stíhanie začalo v roku 2004, preto aplikoval zákon č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2008 s poukazom na § 27b ods. 1 tohto zákona. Výška náhrady nemajetkovej ujmy teda nie je limitovaná podľa § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom od 1. januára 2009, jej výška však nemôže byť určená svojvoľne, ale na základe preskúmateľnej úvahy.

15. Okresný súd uviedol, že sťažovateľ nepreukázal, že v dôsledku výkonu väzby došlo k výraznému zhoršeniu jeho zdravotného stavu s prihliadnutím na zdravotné problémy, ktoré mal už pred jej výkonom, a že by mu počas výkonu väzby nebola poskytnutá riadna zdravotná starostlivosť.

16. Okresný súd dospel k záveru, že sťažovateľ nepreukázal rozvrat manželstva v dôsledku výkonu väzby a trestného stíhania. Poukázal pritom na skutočnosti vyplývajúce z konania o rozvode manželstva sťažovateľa a jeho vtedajšej manželky. Manželka sťažovateľa poukazovala na závažné nehody v ich vzťahu, na negatívne správanie sťažovateľa voči nej a neuvažovala o obnovení spolužitia. Súd rozhodujúci o rozvode uviedol, že manželstvo účastníkov neplní svoje funkcie od roku 2004. Sťažovateľ vo vyjadrení doručenom súdu 10. novembra 2005 uviedol, že chcel podať návrh na rozvod manželstva s tým, že manželstvo bolo nefunkčné už od roku 1999.

17. Okresný súd dospel k záveru, že sťažovateľ nepreukázal rozpad vzťahu so synom v dôsledku výkonu väzby a trestného stíhania. Okresný súd poukázal na viaceré konania o úpravu výkonu práv a povinností k maloletému [REDAKOVANÉ]. Sťažovateľ navrhoval umiestniť maloletého predbežným opatrením do ústavnej starostlivosti, konajúci súd tento návrh zamietol aj z dôvodu, že nebola preukázaná nedostatočná starostlivosť o maloletého. Sťažovateľ zo straty kontaktu so synom vinil Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Poprad a Kežmarok a domáhal sa proti nim odškodnenia, okresný súd jeho žalobu zamietol. V konaní, v ktorom bol sťažovateľovi zakázaný styk s maloletým, odvolací súd poukazoval na prebiehajúce trestné stíhanie iba podporne. Okresný súd uviedol, že ani po skončení výkonu väzby nedošlo k obnoveniu kontaktu so synom.

18. Sťažovateľ poukazoval aj na vplyv trestného stíhania na svoju povesť, na vzťahy s príbuznými a priateľmi a na stratu dobrej povesti v právnických kruhoch. Okresný súd uviedol, že sťažovateľ

nepreukázal tvrdenia o neúctivých, posmešných a urážlivých vyjadreniach sudcov a advokátov. Nepreukázal tvrdenie o prerušení kontaktov so sudcom Okresného súdu Kežmarok [REDACTED] [REDACTED] – svedkom na jeho svadbe a krstným otcom jeho syna. Obdobne sťažovateľ nepreukázal prerušenie kontaktov so svojou rodinou a s priateľmi. Svedok [REDACTED] k otázke zosmiešňovania ľuďmi v Slovenskej Vsi neuviedol žiadne konkrétne okolnosti. Tvrdenia sťažovateľa podľa okresného súdu vyvracia podporný list sťažovateľovi od [REDACTED] a tiež podpora, ktorú poskytla sťažovateľovi jeho bývalá manželka [REDACTED].

19. Okresný súd, čo sa týka náhrady nemajetkovej ujmy, nepovažoval za preukázané tvrdenia sťažovateľa o vplyvoch výkonu väzby na jeho zdravotný stav a zásah do spoločenského, rodinného života. Považoval za potrebné zohľadniť trvanie väzby – 700 dní a samotný charakter väzby spočívajúci v obmedzení osobnej slobody. S poukazom na judikatúru súdov Slovenskej republiky a Českej republiky uviedol, že časové okolnosti väzby sú objektívne vyjadriteľným kritériom na posúdenie celkovej výšky odškodnenia. S prihliadnutím na úroveň odškodnenia v jednotlivých európskych štátoch, ako aj na životnú úroveň v Českej republike uviedol, že adekvátnym odškodnením je suma v rozmedzí 20 eur až 60 eur za jeden deň väzby. Okresný súd poukázal na nález ústavného súdu sp. zn. I. ÚS 702/2016, ktorý odôvodnenie rozhodnutia vychádzajúce z týchto kritérií považoval za ústavne akceptovateľné.

20. Okresný súd, zohľadňujúc uvedené skutočnosti, považoval v prípade sťažovateľa za primerané odškodnenie v sume 30 eur za jeden deň väzby, čo predstavuje sumu 21 000 eur za 700 dní väzby. Okresný súd zohľadnil, že proti uzneseniu o prepustení z väzby podal sťažovateľ sťažnosť, o ktorej rozhodoval odvolací súd, k predĺženiu väzby takto došlo o 18 dní v dôsledku úkonu sťažovateľa. Okresný súd preto od odškodnenia odpočítal sumu 540 eur, teda sťažovateľovi priznal odškodnenie vo výške 20 460 eur.

21. Nárok sťažovateľa na náhradu nemajetkovej ujmy v dôsledku trestného stíhania nepovažoval za dôvodný. Náhrada nemajetkovej ujmy na základe trestného stíhania, ktoré neskončilo odsúdením, prichádza do úvahy pri preukázaní nejakej výnimočnej okolnosti. Sťažovateľ takúto okolnosť nepreukázal. Pokiaľ ide o neúmernú dĺžku konania, sťažovateľ sa úspešne domáhal odškodnenia v konaní pred ústavným súdom (sp. zn. II. ÚS 627/2013 a sp. zn. II. ÚS 390/2010), preto okresný súd dospel k záveru, že nemožno opätovne zohľadňovať túto skutočnosť pri posudzovaní nároku žalobcu na náhradu nemajetkovej ujmy za trestné stíhanie.

22. O odvolaniach sťažovateľa a žalovaného rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom z 20. októbra 2020 tak, že rozsudok okresného súdu v napadnutej časti výroku III v rozsahu zamietnutia žaloby o zaplatenie sumy 3 044 044,89 eur potvrdil (t. j. nárok na náhradu škody na rodinnom dome v sume 32 795,20 eur, nárok na náhradu škody z titulu trov exekúcie v sume 11 249,69 eur a nárok na nemajetkovú ujmu v sume 3 000 000 eur). Rozsudok okresného súdu v napadnutej časti výroku III v rozsahu zamietnutia žaloby o zaplatenie sumy 84 540 eur, v napadnutej časti výroku II v rozsahu povinnosti žalovaného zaplatiť sťažovateľovi sumu 20 460 eur (t. j. nárok na nemajetkovú ujmu v rozsahu 105 000 eur rozhodnutím o väzbe) a vo výroku IV o trovách konania zrušil a vec v rozsahu zrušenia vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Predmetom odvolacieho konania nebol výrok, ktorým okresný súd priznal sťažovateľovi nárok na náhradu trov trestného konania v sume 2 758,36 eur (a ani v časti sumy 377,93 eur, v ktorej tento nárok bol zamietnutý).

23. Krajský súd, pokiaľ ide o odôvodnenie potvrdzujúceho výroku, poukázal na to, že okresný súd dokazovaním riadne zistil skutkový stav veci, aplikoval naň správny právny predpis a svoje rozhodnutie postačujúco a presvedčivo odôvodnil. Odvolacia argumentácia sťažovateľa tieto právne závery podľa krajského súdu nijako nespochybnila. Krajský súd sa vysporiadal so sťažovateľom predloženými novými listinnými dôkazmi a námietkou tzv. opomenutých dôkazov. Krajský súd dospel k záveru, že v rozsahu zamietnutých nárokov poskytol okresný súd „zrozumiteľnú a presvedčivú odpoveď“ na podstatné argumenty strán.

24. Pokiaľ ide o nárok na nemajetkovú ujmu v sume 105 000 eur z titulu nezákonnej väzby – krajský súd, čo sa týka aplikácie § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. na právne vzťahy vzniknuté pred 1. januárom 2013 a samotnej výšky primeranej náhrady nemajetkovej ujmy, poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 19/2018 z 24. júla 2018 a č. k. 3 Cdo 25/2019 z 20. júna 2019, pričom uviedol, že právne závery okresného súdu vo vzťahu k výške priznanej nemajetkovej ujmy za nezákonnú väzbu sťažovateľa „nezohľadňujú už ustálené právne závery, ku ktorým došiel tak Najvyšší súd SR ako aj EŠLP.“. Obdobne právny záver okresného súdu o nepriznaní nároku za 18 dní väzby v dôsledku procesného úkonu sťažovateľa nepovažoval za správny.

25. V ďalšej časti odôvodnenia poukázal na judikatúru Najvyššieho súdu Českej republiky č. k. 30 Cdo 2357/2010 z 11. januára 2012 a č. k. 30 Cdo 5490/2017 z 24. septembra 2019 k zákonu č. 58/1969 Zb., ktorú možno aplikovať aj na zákon č. 514/2003 Z. z. Na tomto základe krajský súd dospel k záveru, že sťažovateľom tvrdená ujma na zdraví v dôsledku výkonu nezákonnej väzby mala byť posúdená ako samostatný nárok podľa všeobecných občianskoprávných predpisov o náhrade škody na zdraví (§ 420 a nasl. Občianskeho zákonníka), a nie v rámci zadosťučinenia za nemajetkovú ujmu spôsobenú nezákonnou väzbou. Okresný súd takto nepostupoval, preto považoval jeho právne posúdenie v tejto časti za nesprávne. Tvrdenia sťažovateľa o zhoršení zdravotného stavu v súvislosti s výkonom väzby okresný súd nepremietol do svojho právneho posúdenia veci a ani nezisťoval, či a v akom rozsahu spája sťažovateľ svoju ujmu popri zadosťučinení za nezákonnú väzbu aj s náhradou škody na zdraví. V tejto časti preto rozsudok okresného súdu podľa § 389 ods. 1 písm. c) zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) zrušil a vec vrátil okresnému súdu na ďalšie konanie.

II.

Argumentácia sťažovateľa

26. Sťažovateľ právne závery okresného súdu a krajského súdu v napadnutých rozsudkoch považuje za arbitrárne. Namieta, že krajský súd nijako nereagoval na jeho odvolacie námietky a napadnutý rozsudok riadne neodôvodnil.

27. Sťažovateľ poukazuje na právny záver okresného súdu týkajúci sa náhrady majetkovej ujmy, že nepreukázal škodu na dome a ani príčinnú súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím štátneho orgánu a vznikom týchto majetkových a nemajetkových škôd. Čo sa týka náhrady nemajetkovej ujmy za nezákonnú väzbu, okresný súd ustálil, že v prípade sťažovateľa nemožno aplikovať § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. Pri rozhodovaní o výške náhrady vychádzal z rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 7 Cdo 145/2011 z 12. decembra 2012.

28. Krajský súd vytkol okresnému súdu, že neaplikoval § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z., pričom podľa krajského súdu platí aj v prípade sťažovateľa limit nemajetkovej ujmy v sume, aká sa priznáva obetiam násilných trestných činov, vychádzal pritom z citovaných rozhodnutí najvyššieho súdu.

29. Sťažovateľ poukazuje na to, že nepriznanie nemajetkovej ujmy v časti týkajúcej sa straty syna okresný súd odôvodnil aj tým, že sťažovateľ si na okresnom súde uplatnil nárok žalobou proti Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Poprad (ďalej len „úrad práce“) v roku 2014. V tomto kontexte sťažovateľ poukazuje na čl. 12 ods. 1, 2 a 4 ústavy, ktorý okrem iných výslovne ustanovuje, že nikomu nemôže byť spôsobená ujma na právach preto, lebo uplatňuje svoje základné práva a slobody. Sťažovateľ si predmetnou žalobou proti úradu práce uplatnil základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Túto skutočnosť okresný súd nemohol považovať za dôvod na zamietnutie jeho žaloby v časti nemajetkovej ujmy za stratu dieťaťa. Žalobu podal, aby nedošlo k premlčaniu jeho práva proti úradu práce.

30. Krajský súd a okresný súd postupovali rovnako, čo sa týka nároku sťažovateľa na nemajetkovú ujmu „za trinásťročné nezákonné trestné stíhanie a jeho dôsledky na súkromný, rodinný a spoločenský život“, keď zamietli v tejto časti žalobu s odkazom na to, že sťažovateľ bol ako obžalovaný odškodnený nálezmi ústavného súdu sp. zn. II. ÚS 390/2010 a sp. zn. II. ÚS 627/2013 finančne približne sumou 3 000 eur. Sťažovateľ namieta, že nárok uplatnený v napadnutom konaní proti žalovanému je odlišný od nárokov, ktoré uplatňoval ústavnými sťažnosťami a o ktorých ústavný súd rozhodol predmetnými nálezmi. Napadnutými rozsudkami konajúce súdy vybočili z princípu spravodlivosti a princípu zákazu diskriminácie.

31. Sťažovateľ namieta právny záver okresného súdu a krajského súdu o tom, že nepreukázal príčinnú súvislosť medzi majetkovou škodou (škoda na rodinnom dome) a rozhodnutím o obmedzení svojej osobnej slobody. Sťažovateľ argumentuje, že v súdnej praxi je otázka príčinnej súvislosti vysvetľovaná nejednotne. Krajský súd odôvodnenie rozsudku okresného súdu nijako nedoplnil a v plnej miere sa s ním stotožnil. Konajúce súdy však nedali žiadnu odpoveď na zásadnú argumentáciu sťažovateľa, podľa ktorej ak by nedošlo k obmedzeniu jeho osobnej slobody, nenastala by žiadna škoda na jeho majetku a majetkových právach.

32. Podľa niektorých rozhodnutí všeobecných súdov nezákonný postup či rozhodnutie orgánu verejnej moci môžu byť aj významným článkom reťazca príčin a následkov, ale táto samotná skutočnosť ešte neznamená bez ďalšieho aj danosť príčinnej súvislosti medzi rozhodnutím a škodou. Iné rozhodnutia ponímajú príčinnú súvislosť odlišne, keď napr. najvyšší súd uviedol, že „protiprávny úkon nemusí byť jedinou príčinou vzniku škody /kumulatívna kauzalita/, stačí, že je jednou z príčin, a to príčinou dôležitou, podstatnou a značnou.“. Obdobne je potrebné rozlíšiť, či v konkrétnom prípade „viac skutočností v jednom okamihu spolupôsobilo na vznik toho istého škodlivého následku /konkurenčná kauzalita/ alebo či jedna skutočnosť vylučuje druhú, prípadne či novou skutočnosťou došlo k prerušeniu pôvodného dejového sledu.“. V tomto kontexte sťažovateľ poukazuje na uznesenie najvyššieho súdu č. k. 6 MCdo 11/2010 z 31. januára 2012 a rozsudok Krajského súdu v Košiciach č. k. 1 Co 46/2009 z 29. apríla 2010.

33. Aj s prihliadnutím na nejednoznačný výklad v právnej praxi a teórii nemôže obstať strohé konštatovanie, že sťažovateľ nepreukázal príčinnú súvislosť medzi nezákonným rozhodnutím o väzbe a vznikom majetkovej škody. Nemôže obstať odôvodnenie konajúcich súdov, že sťažovateľ

mohol predísť škode, ak by správou svojho majetku poveril svoju prvú manželku, keď zo súdneho spisu vyplynulo, že od roku 1997 do roku 2010 sa s ním nikdy nestretla. Obdobne nemohol poveriť ani svoju známu pani [REDAKOVANÉ], keď z jeho výsluchu ako obvineného vyplynulo, že trpí parkinsonizmom, čo mu znemožňuje robiť písomné podania a čitateľnú písomnú komunikáciu. Tento argument neobstojí ani z toho hľadiska, že nemá zákonnú povinnosť poveriť inú osobu správou svojho majetku a táto iná osoba nie je povinná takéto poverenie prijať.

34. Sťažovateľ tiež argumentuje, že pre ochranu svojho majetku vykonal príslušné úkony, keď zo zápisnice o jeho výsluchu ako obvineného vyplýva, že „požiadal orgány polície, aby sa o jeho majetok v dobe pobytu vo väzbe postarali /zabezpečili!“. Tým, že si orgány polície nespĺnili svoju povinnosť, ich opomenutie spolu s nezákonným rozhodnutím o väzbe predstavuje príčinnú súvislosť na vzniku majetkovej škody. Sťažovateľ pritom zdôrazňuje, že pred vzatím do väzby, rodinný dom rozsiahlo zrekonštruoval. Neobstojí ani právny záver konajúcich súdov, že sťažovateľ nepreukázal splácanie úveru, a záver o neexistencii príčinnej súvislosti medzi vznikom exekúcie a rozhodnutím o väzbe.

35. Sťažovateľ namieta argument konajúcich súdov, že mal oznámiť Sociálnej poisťovni, že bol vzatý do väzby. Podľa sťažovateľa žiaden zákon mu takúto povinnosť neukladá. Sťažovateľ nemohol očakávať, že dôchodok, ktorý poberal od roku 1988 bez akejkoľvek kontrolnej lekárskej prehliadky, bude podrobený požiadavke preskúmania jeho zdravotného stavu. Právny záver o neexistencii príčinnej súvislosti medzi nezákonným rozhodnutím o väzbe a vznikom majetkovej škody je takto „*mimoriadne svojvoľný a odporuje objektívnej zodpovednosti štátu za vzniknutú škodu...*“.

36. Krajský súd k aplikácii § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. poukázal na rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 3 Cdo 19/2018 z 24. júla 2018 a č. k. 3 Cdo 25/2019 z 20. júna 2019, podľa ktorých toto ustanovenie je potrebné aplikovať bez ohľadu na to, kedy došlo k nezákonnému konaniu orgánov verejnej moci, „*teda akoby § 27b ods. 1 tohto zákona neexistoval.*“. Sťažovateľ pritom poukazoval na rozhodnutia najvyššieho súdu č. k. 7 Cdo 262/2015 zo 16. februára 2016 a č. k. 7 Cdo 145/2011 z 12. decembra 2012, podľa ktorých ak k zásahu do práva osoby orgánom verejnej moci došlo pred 31. decembrom 2008, súd musí aplikovať zákon č. 514/2003 Z. z. v znení účinnom do 31. decembra 2008. Krajský súd sa s touto námietkou nijako nevysporiadal.

37. Napadnutý rozsudok krajského súdu v časti nárokov na odškodnenie za väzbu nie je právoplatný, avšak postupom krajského súdu došlo k takému extrémnemu zásahu do základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, že to odôvodňuje zásah ústavného súdu. Okresný súd by bol povinný rešpektovať záväzný právny názor, „*hoci sám má pochybnosť o ich ústavnosti.*“.

38. Sťažovateľ namieta, že krajský súd nedal odpoveď na jeho zásadnú odvolaciu argumentáciu, čím postupoval v rozpore s § 387 ods. 3 CSP. Zásadnou bola jeho námietka, že charakter poškodenia rodinného domu svedčil o tom, že k tomuto poškodeniu došlo v čase, keď bol vo väzbe, preto k tej istej škode nemohlo zároveň dôjsť v čase, keď v rodinnom dome býval do marca 2007 bez vody, elektriny a kúrenia, lebo nemal inú možnosť prežitia. Krajský súd nereagoval na námietku parkinsonizmu a na námietku o nezavinení splácania úveru sťažovateľom.

39. Krajský súd nereagoval na jeho podstatnú argumentáciu týkajúcu sa rozsahu odškodnenia za nezákonnú kolúznú väzbu (hluchota sťažovateľa, trvanie väzby, pozorovanie na psychiatrii, absencia správ o synovi, nemožnosť písomnej komunikácie, vysoký krvný tlak a pod.).

40. Čo sa týka nároku na odškodnenie za nemajetkovú ujmu spočívajúcu v nezákonnom trestnom stíhaní, za zásah do jeho advokátskych práv a povinností, na vyše 13 ročné bezdomovectvo, nemožnosť zamestnať sa a uplatniť sa v spoločnosti aj súkromnom živote konajúce súdy nereagovali. O časti nárokov sťažovateľa teda *„nikdy nebolo rozhodnuté v smere jeho nárokov na nemajetkovú ujmu“* a krajský súd k tejto časti žaloby nezaujal žiadne stanovisko. Napadnuté rozsudky v časti nemajetkovej ujmy neobstoja, sú svojvoľné a odporujú Civilnému sporovému poriadku a princípom ústavnosti.

41. Krajský súd sa nevysporiadal s námietkou sťažovateľa, že do 15. júla 2004 trvale žil so synom v jednej domácnosti, mal s ním pekný vzťah, pričom zmena v správaní maloletého syna nastala až po vzatí sťažovateľa do väzby. Uvedené potvrdzujú aj výpovede svedkov a ďalšie dôkazy, preto neobstoja záver okresného súdu, že do 15. júla 2004 mal zlý vplyv na svojho syna.

42. Krajský súd sa nezaoberal jeho tvrdením, že jeho trestné stíhanie *„zinscenovala GP SR po jeho sťažnosti z 29. 4. 2004 na ÚS SR a zneužila proti nemu duševne chorú manželku“*, ktorá na neho ako prvá trestné oznámenie nepodala. Týmto skutočnostiam sa pritom v súčasnosti venujú orgány činné v trestnom konaní po oznámení sťažovateľa z 11. decembra 2020. Sťažovateľ tiež namieta, že konajúce súdy nesprávne vyhodnotili jeho vzťah s manželkou, pričom keď sa sťažovateľ vyjadroval s dešpektom o svojej manželke v trestnom konaní, využil tým právo obžalovaného a konal tak, aby sa nezhoršila jeho pozícia obžalovaného. Jeho manželstvo stratilo svoju funkciu pre nezákonný postup (rozhodnutie) orgánov verejnej moci.

43. Sťažovateľ v tomto smere poukazuje na judikatúru ústavného súdu týkajúcu sa potreby riadneho odôvodnenia súdnych rozhodnutí. Podľa sťažovateľa z jeho argumentácie je zrejmé, že krajský súd ako odvolací súd rozhodol svojvoľne a porušil základné právo podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a právo podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

44. Sťažovateľ tiež namieta, že členkou senátu krajského súdu bola JUDr. Gabriela Világiová, ktorá predsedala senátu krajského súdu v konaní o zákaze styku sťažovateľa s jeho maloletým synom sp. zn. 5 CoP 26/2007, ktorý rozhodol rozhodnutím z 8. novembra 2007. Toto rozhodnutie nadväzuje na nezákonné rozhodnutie o väzbe a je *„nepretrúšenou príčinnou súvislosťou vo vzťahu k absolútnemu odlúčeniu a strate jediného dieťaťa sťažovateľa.“*. Keďže krajský súd rozhodol bez nariadenia pojednávania, nemal možnosť dozvedieť sa o zložení senátu. Sťažovateľ namieta, že JUDr. Világiová mala požiadať o svoje vylúčenie z rozhodovania v napadnutom konaní. V uvedenej veci podľa sťažovateľa nešlo o prípad podľa § 49 ods. 3 CSP. Uvedená sudkyňa si v skoršom konaní urobila o sťažovateľovi, jeho správaní a jeho vzťahu k synovi právny názor, preto v napadnutom konaní nemohla byť nestranná. Podľa sťažovateľa z hľadiska objektívneho testu nestrannosti sudkyňa JUDr. Világiová nemohla byť považovaná za nestrannú.

45. Z postupu konajúcich súdov v napadnutých konaniach vyplýva, že je dôvodné sťažovateľovi priznať aj primerané finančné zadosťučinenie. Konajúce súdy sa dopustili vážnych pochybení, išlo o „*vedomé extrémne arbitrárne konanie, ktoré má vzhľadom na charakter veci, vek sťažovateľa aj princíp spravodlivosti súdneho konania mimoriadny dosah na život sťažovateľa.*“.

46. Sťažovateľ k prípustnosti ústavnej sťažnosti poukazuje na to, že skutočnosti, ktoré namieta v ústavnej sťažnosti, nemôže relevantne namietat' v dovolaní.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

47. Podstatou ústavnej sťažnosti je namietané porušenie základných práv podľa čl. 46 ods. 1 a 3 ústavy v spojení s porušením čl. 12 ods. 1, 2 a 4 ústavy, ako aj porušenie práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutými rozsudkami okresného súdu a krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal ich vydaniu.

III.1. K namietanému porušeniu označených práv a článkov ústavy a dohovoru napadnutým rozsudkom okresného súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu:

48. Pri posudzovaní ústavnej sťažnosti sťažovateľa v tejto časti ústavný súd vychádzal z princípu subsidiarity, na ktorom je založená jeho právomoc rozhodovať o sťažnostiach podľa čl. 127 ods. 1 ústavy. Zmysel a účel subsidiárneho postavenia ústavného súdu pri ochrane základných práv a slobôd spočíva v tom, že ochrana ústavnosti nie je a ani podľa povahy veci nemôže byť výlučne úlohou ústavného súdu, ale je úlohou všetkých orgánov verejnej moci v rámci im zverených kompetencií. Právomoc ústavného súdu predstavuje v tomto kontexte *ultima ratio* inštitucionálny mechanizmus, ku ktorého uplatneniu dôjde až v prípade nefunkčnosti všetkých ostatných orgánov verejnej moci, ktoré sa na ochrane ústavnosti podieľajú. Opačný záver by znamenal popretie princípu subsidiarity právomoci ústavného súdu, ktorého právne dôsledky sú premietnuté do § 56 ods. 2 a do § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov [ďalej len „zákon o ústavnom súde“ (m. m. III. ÚS 149/04)].

49. Sťažovateľ podal proti rozsudku okresného súdu odvolanie, o ktorom rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom. Uplatnenie právomoci krajského súdu takto vylučuje právomoc ústavného súdu preskúmať opodstatnenosť námietok sťažovateľa proti napadnutému rozsudku okresného súdu.

50. Na tomto základe ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľa už pri jej predbežnom prerokovaní odmietol v tejto časti pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie [§ 56 ods. 2 písm. a) a § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde].

III.2. K namietanému porušeniu označených práv a článkov ústavy a dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu a postupom, ktorý predchádzal jeho vydaniu:

51. Ústavný súd poukazuje na to, že sťažovateľ sa v tejto časti ústavnej sťažnosti usiluje o kasáciu kasačnej časti rozsudku krajského súdu (výrok II) a o kasáciu tej časti rozsudku krajského súdu, ktorým potvrdil rozsudok okresného súdu vo vymedzenom rozsahu (výrok I).

52. Zo zistenia ústavného súdu vyplýva, že proti rozsudku krajského súdu podal sťažovateľ dovolanie z dôvodov podľa § 420 písm. e) CSP a podľa § 421 ods. 1 písm. b) a c) CSP. Sťažovateľ v rámci prvého dovolacieho dôvodu namieta zaujatosť členky senátu krajského súdu JUDr. Gabriely Világiovej a prípadne tiež iných sudcov krajského súdu. V rámci druhého dovolacieho dôvodu sťažovateľ namieta právny názor krajského súdu, ktorý vyslovil v kasačnej časti svojho rozsudku, čo sa týka aplikácie § 17 ods. 4 zákona č. 514/2003 Z. z. na právne vzťahy vzniknuté pred 1. januárom 2013.

53. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na svoju doterajšiu judikatúru (m. m. IV. ÚS 177/05), podľa ktorej vyčerpaním opravných prostriedkov alebo iných právnych prostriedkov, ktoré zákon sťažovateľovi na ochranu jeho základných práv alebo slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov, nemožno rozumieť už samotné podanie posledného z nich oprávnenou osobou, ale až rozhodnutie o ňom príslušným orgánom. V konkrétnych okolnostiach posudzovanej veci sťažovateľ podaním dovolania, ako aj podaním ústavnej sťažnosti podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vedome vytvoril stav, keď by o jeho veci mali súbežne rozhodovať dva orgány súdneho typu (najvyšší súd ako dovolací súd a ústavný súd), čo nie je v podmienkach právneho štátu rešpektujúceho princíp právnej istoty prijateľné. Vzhľadom na skutočnosť, že uplatnenie právomoci dovolacieho súdu vo veci sťažovateľa predchádza uplatneniu právomoci ústavného súdu, možno považovať podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu ešte pred rozhodnutím dovolacieho súdu za predčasné (m. m. IV. ÚS 142/2010, IV. ÚS 467/2013).

54. Ústavný súd tiež zdôrazňuje, že sťažovatelia nemajú podľa ústavy, zákona o ústavnom súde a stabilizovanej judikatúry ústavného súdu na výber, ktorý z oboch ústavne existujúcich systémov súdnej ochrany využijú, ale sú povinní postupovať od súdnej ochrany poskytovanej všeobecnými súdmi k súdnej ochrane, na ktorú je kompetentný ústavný súd. Toto „poradie“ sa nedá sťažovateľmi ovplyvniť a jeho vnútorná logika vychádza z toho, že aj všeobecné súdnictvo je zodpovedné za ochranu základných práv a slobôd na úrovni jeho právomocí (čl. 142 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 CSP). Iba za predpokladu, že sťažovatelia vyčerpajú všetky im dostupné právne prostriedky súdnej a inej právnej ochrany svojho základného práva alebo slobody a pri ich uplatnení nie sú úspešní, môžu sa uchádzať o ochranu tohto základného práva alebo slobody ústavnou sťažnosťou podanou ústavnému súdu podľa čl. 127 ods. 1 ústavy (m. m. IV. ÚS 193/2010, I. ÚS 178/2011, IV. ÚS 453/2011, III. ÚS 703/2017).

55. Sťažovateľ podal proti napadnutému rozsudku krajského súdu z 20. októbra 2020 dovolanie, ktoré odôvodnil zhodnou, prípadne podobnou skutkovou a právnou argumentáciou. Dovolanie sťažovateľa smeruje proti jeho zrušujúcemu výroku, ale zároveň smeruje proti napadnutému rozsudku v celosti, keďže sťažovateľ namieta, že napadnutý rozsudok prijal senát krajského súdu, ktorého členkou bola zaujatá sudkyňa.

56. Uplatnenie právomoci najvyššieho súdu vylučuje, aby v uvedenej veci rozhodoval ústavný súd, a preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa aj v tejto časti odmietol podľa § 56 ods. 2 písm. a) a podľa § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

57. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, zaoberať sa ďalšími procesnými návrhmi sťažovateľa stratilo opodstatnenie.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 7. júna 2021

Libor DUEA
predseda senátu